

Mit terem a türelem?

Fontos film kering néhány hónapja szakmai és laikus körökben, félhivatalos és magánvetítésekben, *Ha az embernek van türelme* címmel. Nem hivatásos alkotók jegyzik: a rendező dr. Húvös Éva gyermekpszichológus, a vágó és „mindenes” a férj, Húvös Imre, aki a produkció kedvéért önképzőként sajátította el a vágás technikáját, és csak az operatőr Franyó Attila úzi hivatásból a mesterségét. Az alkotás alapját képező mozgóképanyag nem „művészi”, hanem pszichológiai–szakmai célokkal készült mintegy tizenöt esztendővel ezelőtt a Dob utcai óvodában, ahol Húvös Éva akkor óvodapszichológusként tevékenykedett. Erre épül rá a napjainkban készült anyag, amely egy nehéz sorsú gyermek mai életét, saját és környezete visszaemlékezéseit mutatja be.

A főszereplő az öt-hat éves Márkó az indító képsoron szemmel láthatóan nehezen koordinált mozdulatokkal, de iszonyú erőfeszítéssel kapaszkodik felfelé a csúszda fémvályújában, visszacsúszik, újra nekifog, és győz: felér, és fülig érő mosollyal csúszik le, nyilván hogy újból nekifogjon. Az élete is ilyen: sokszorosan – fizikailag és mentálisan is – sérült, ráadásul anyagilag is súlyosan hátrányos helyzetben élő gyermekként kell eljutnia a felnőttkorig, amikor – már a jelenben – sokszor irigylésre méltó öniróniával, máskor keserűen számol be élete buktatóiról, kudarcairól. És látjuk a sikert, amelyre másfél évtizeddel ezelőtt nemigen kötött volna senki nagyobb összegű fogadást: Márkó egy kerékpárjavító műhelyben dolgozik, van esélye az önellátásra, a – kétségkívül korlátozott, de mégiscsak – emberi életre.

Ehhez – a nem mindennapos akaraterő adottságán túl – olyan ritka konstellációra volt szükség, amelyben pszichológus, szülő, pedagógus, logopédus, óvodai pajtás, szociális munkás, szakoktató, munkaadó egyaránt őszintén elfogadja őt olyannak, amilyen, bízik benne, és – tulajdonképpen – teszi a dolgát. A szülő vállalja, hogy hajnali háromkor kel, elmegy dolgozni, majd viszi a gyereket a különféle gyerekintézményekbe. Az óvónő ölelésével csitítja a dührohamában egy másik gyerekek rontó kisfiút. A logopédus őszinte empátiával (és mellesleg komoly technikai háttérrel) gyakoroltatja a beszédanyagot. A szociális munkás, aki elvből tagadja a szájalom helyénvalóságát, megkeresi és megtalálja az előrébb jutáshoz nélkülözhetetlen pénzforrásokat. A vállalkozó munkát ad neki – bár a fiatalember munkája aligha lesz egyenértékű a társaiéval –, és gesztusának még sincs alamizsna színezete.

A film a pedagógus és pszichológus szakma számára alighanem fontos tanulságokat hordoz, de a „laikus” nézőközönség számára is megragadó alkotás. Azzá teszi mindenképp a főszereplő, aki minden pillanatban megjátszás nélkül önmagát adja. Akkor is, amikor görcsösen, de a státuszától várhatóanál toronymagasan tisztább és választékosabb nyelven számol be iskolai kudarcairól: hiába tanult erejét megfeszítve minden áldott délután hat órát, másnapra minden kiment a fejéből. Akkor is, amikor a kidobott alkatrészekből buherált „hibrid” bringájával hengeg, választékos beszédébe ezúttal félszeng fordulatokat keverve. Nem bírálatként, csupán tényként jegyzendő meg, hogy Márkó természetessége mellett óhatatlanul cseppet „szereplősen” hat egy-egy kamerát érző felnőtt némely gesztusa.

Jól sikerültek az óvodáskort és a felnőttkort egymás mellé állító jelenetek. Márkó visszalátogat egykori óvodájába, és az óvónénitől olyan napszemüveget kap ajándékba, amellyel – egy felvétel tanúsága szerint – annak idején játszott, „majmoskodott”. A megkapó ismét az a természetesség, ahogy Márkó kiskori önmagát szegyenkezés vagy kompenzálás nélkül vállalja, egyszersemind kamaszos, cseppnyi fensőbbiséggel vegyes öntudattal szemléli.

A vetítések gyakran követi vita, melynek során számtalan súlyos kérdés vetődik fel, ami ismét arra vall, hogy a szerzők telibe találtak. Szó esik arról, mennyiben tekinthető kivételesnek az a konstelláció, amely Márkó sikerét lehetővé tette. Mennyiben teherként egy óvodának vagy iskolának például a finomkodó eufemizmussal sajátos nevelési igényűnek nevezett gyermek (egy hozzászóló megjegyzése: minden gyermek sajátos nevelési igényű). Van-e elég nemcsak és nem is elsősorban intellektuálisan, hanem érzelmileg, pszichésen kellőképpen felkészült pedagógus és pszichológus? Hogyan egyeztethető össze a gyermekekkel – emberekkel – foglalkozó szakma és a hivatal egymással ellentétes logikája? E konfliktus olyan esetekben mutatkozik például, amikor a hivatal a „fejkvóta” kiadása érdekében évente megköveteli a „hátrányosság” igazolását, mert ha a gyermek meggyógyul, vissza kell vonni a kiemelt támogatást. Vagy: mit tehet a szülő, ha a Márkóhoz hasonló, nehezen kezelhető gyerekek naponta megverik az ő gyermekét?

A tágabb keretek között is alighanem lezárhatatlan problémák abszolút közügyek, és csak ismételni tudjuk: a szélesebb nézőközönség számára is bemutatandóvá teszik a filmet.

Soproni András